



ULKOASIAINMINISTERIÖ
Poliittinen osasto
POL-04 Kimmo Lähdevirta

LÄHETE
10.05.2007

HEL5524-10

EDUSKUNTA
Ulkoasiainvaliokunta

Viite

UTP 1/2007 vp

Asia

**EU:N JA NATON VÄLINEN INSTITUTIONAALINEN YHTEISTYÖ;
TRANSATLANTTISET TAPAAMISET**

Valiokunnalle lähetetään oheisena perustuslain 97 §:n nojalla muistio koskien EU:n ja Naton välistä institutionaalista yhteistyötä sekä transatlanttisia tapaamisia ml. Oslossa 26.4.2007 pidetty tapaaminen.

Yksikön päällikkö

Kimmo Lähdevirta

Liitteet

- Muistio

UTP 1/2007 vp

EU:N JA NATON VÄLINEN INSTITUTIONAALINEN YHTEISTYÖ; TRANSATLANTTISET TAPAAMISET

EU-Nato ulkoministeritapaamisten historia

Helsingin Eurooppa-neuvostossa vuonna 1999 päätettiin, unionin itsenäistä päätöksentekoa kunnioittaen ja yhteisymmärryksessä Naton kanssa, että EU toteuttaa mahdollisen sotilaallisen kriisinhallintaoperaation siinä tapauksessa, ettei Nato kokonaisuutena ole mukana. Kriisinhallintakykyjen sekä EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen ja tästä johtuva uudenvuodenlainen tarve koordinoita toimia Naton kanssa loi pohjan EU:n ja Naton välisiin korkean tason tapaamisiin. Ensimmäinen virallinen EU-Nato -ulkoministerikokous pidettiin vuonna 2001.

Yhteistyön institutionaalisenä pohjana oleva pysyvä yhteistyöjärjestely, ns. Berliini+ -järjestely tarkoittaa sitä, että tarvittaessa EU voi tukeutua Naton yhteisiin voimavaroihin (lähinnä esikunnat ja AWACS-ilmavalvontakoneet) sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa. Järjestelystä sovittiin v. 2002 ja se tuli voimaan v. 2003. EU-maista Kypros ja Malta ovat tämän yhteistyöjärjestelyn ulkopuolella, mistä seuraa, että EU-Nato -yhteistyön kehittäminen Berlin+ järjestelyn ulkopuolella on vaikeata. Nato-maista erityisesti Turkki korostaa Berliini+ -järjestelyn merkitystä ja on suhtautunut varauksellisesti yhteistyön laajentamiseen esim. terrorismia tai joukkotuhoaseita koskevaan dialogiin niin, että myös Kypros ja Malta voisivat olla mukana. Naton näkökulmasta Berliini+ määrittää laaja-alaisesti EU:n ja Naton välistä strategista kumppanuutta. Näin ollen Berliini+ -järjestelyn tulkintaan liittyy erimielisyys: toiset tulkitsevat laajasti, toiset suppeasti.

Virallisia EU-Nato -yhteistyökanavia ovat Naton neuvoston (NAC) ja EU:n poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean (PSC) yhteiskokoukset, EU:n sotilaskomitean (EUMC) ja Naton sotilaskomitean yhteiskokoukset sekä EU-Nato -voimavaratyöryhmä. Lisäksi järjestöillä on vuonna 2006 perustetut pysyvät yhteystoimistot toistensa esikunnissa (Naton yhteystiimi, *Permanent Liaison Team*, EU:n sotilasesikunnassa (EUMS) ja EU-solu, *EU Cell*, Naton Euroopan joukkojen esikunnassa (SHAPE)).

Kenttätasolla kriisinhallintaoperaatioissa järjestöjen välinen yhteistyö on toiminut pääosin hyvin, osittain tosin epävirallisten järjestelyjen ja henkilösuhteidenkin ansiosta. Myös sihteeristöjen välinen epävirallinen yhteistyö on ollut melko toimivaa. Virkamiestason yhteydenpito on aloitettu myös valmisteilla olevien EU:n Kosovon ja Afganistanin siviilikriisinhallintamissioiden osalta. Sen sijaan poliittisella ja instituutioiden välisellä tasolla EU:n ja Naton yhteistyö on puutteellista, vaikka sitä yleisesti ottaen pidetään tärkeänä. Vaikka yhteistyön ongelmia on pyritty ratkomaan aktiivisesti eri tasoilla jo monta vuotta, tulokset ovat olleet vaatimattomia. EU:n poliittisten ja turvallisuusasiain komitean ja Pohjois-Atlantin neuvoston välisissä kokouksissa voidaan virallisesti keskustella vain operaatio Altheasta.

Hienoinen edistysaskel EU-Nato yhteistyössä saavutettiin hiljattain, kun EU:n poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean ja Naton neuvoston tapaamisen yhteydessä - vaikkakin epävirallisessa formaatissa - pystyttiin käsittelemään Kosovon tilannetta. Kosovo onkin tärkeä testi EU-Nato -suhteille, koska järjestöt tulevat työskentelemään alueella rinta rinnan EU:n käynnistäessä toistaiseksi

laajimman siviilikriisihallintaoperaationsa. Kosovo tulee näyttämään, kykenevätkö järjestöt yhteistyöhön muutenkin kuin Bosniaan nyt rajatun Berliini+ -järjestelyn puitteissa.

EU:n viimeaikaiset puheenjohtajamaat ml. Suomi ja Saksa ovat asettaneet tavoitteekseen unionin ja Naton välisen kanssakäymisen kehittämisen, mutta merkittäviä näkyviä tuloksia ei ole saavutettu. Vastaavasti Naton puolella mm. Viro on esiintynyt aktiivisesti ja Alankomaat on tehnyt esityksiä yhteistyön laajentamiseksi.

Transatlanttiset tapaamiset

Keväällä 2005 Naton epävirallisessa ulkoministerikokouksessa Vilnassa Saksan ulkoministeri Fischer ehdotti lukkiutuneen EU-Nato -dialogin elvyttämisestä epävirallisilla tapaamisilla EU:n epävirallisten ulkoministerikokousten eli ns. Gymnich-kokousten tapaan. Transatlanttisen vuoropuhelun toivottiin vahvistuvan, mikäli Nato- ja EU-maiden ulkoministerit voisivat keskustella epävirallisesti ajankohtaisista turvallisuuspoliittisista kysymyksistä.

Ensimmäinen epävirallinen transatlanttinen ulkoministeritapaaminen järjestettiin Yhdysvaltain ulkoministeri Ricen kutsusta syksyllä 2005 YK:n yleiskokouksen yhteydessä. Tapaamiseen osallistuivat EU- ja Nato-maiden ohella myös Sveitsi, mutta Turkki jättäytyi pois reaktiona Kyproksen osallistumiselle. Tämän jälkeen vastaavanlaisia epävirallisia transatlanttisia tapaamisia on järjestetty kaksi kertaa vuodessa yleensä joko Naton ulkoministerikokousten tai muun EU- ja Nato-maiden ulkoministerit kokoavan tapahtuman yhteydessä. Sveitsi ei ole sittemmin osallistunut tapaamisiin.

Transatlanttiset tapaamiset pidetään ministereiden kesken ilman avustajia, etukäteen sovittua asialistaa tai median läsnäoloa, jotta keskustelut olisivat mahdollisimman avoimia ja tapaamisen epävirallista luonnetta korostavia. Myös EU-Nato -konsultaatioiden leima häivytetään kutsumalla tapahtumaa transatlanttiseksi tapaamiseksi. Suomen ulkoministeri on osallistunut kaikkiin transatlanttisiin tapaamisiin.

Transatlanttinen tapaaminen Oslossa 26.4.2007

Viimeisin transatlanttinen tapaaminen järjestettiin työillallisena Oslossa 26.4. Norjan ulkoministeri Jonas Gahr Støren kutsusta Naton ulkoministerikokouksen jälkeen. Työillalliselle oli kutsuttu EU- ja Nato-maiden ulkoministereiden lisäksi EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja Javier Solana, EU:n ulkosuhdekomissaari Benita Ferrero-Waldner ja Naton pääsihteeri Jaap de Hoop Scheffer. Norjan UMI Støre oli etukäteen ilmoittanut toivovansa keskustelun olevan avointa ja epävirallista. Tapaamisessa keskustelunaiheina olivat erityisesti Lähi-idän tilanne ja Kosovo/Länsi-Balkan.

Ulkoasiainministeri Kanerva osallistui vain transatlanttiseen tapaamiseen, ei Nato-maiden ulkoministerikokoukseen.